

Інформаційна довідка
щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких
законодавчих актів щодо посилення захисту прав і свобод людини і
громадянина під час примусового виконання рішень»
*(реєстр. № 13677 від 21.08.2025)**

***Анотація.** В інформаційній довідці викладено результати аналізу проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо посилення захисту прав і свобод людини і громадянина під час примусового виконання рішень» у контексті проблеми своєчасного виконання рішень Європейського суду з прав людини.*

***Ключові слова:** Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ).*

Вступ.

Україна, виконавши взяті на себе при вступі до Ради Європи зобов'язання, у 1997 році ратифікувала Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод¹ (далі – Європейська конвенція з прав людини), яка у тому ж році набрала чинності. Із того часу Україною визнається юрисдикція Європейського суду з прав людини, громадяни отримали доступ до європейського правосуддя, а національні суди у своїй практиці почали застосовувати принципи, на яких воно ґрунтується.

Нагляд за виконанням Європейської конвенції з прав людини здійснює Комітет міністрів – орган, який діє від імені Ради Європи відповідно до статей 15 і 16 Статуту Ради Європи². До складу Комітету міністрів Ради Європи входять міністри закордонних справ держав-членів Ради Європи або їх постійні представники. Не рідше, ніж 4 рази на рік, Комітет міністрів проводить засідання з тематики прав людини на рівні заступників. Під час засідань Комітет міністрів детально розглядає стан виконання державами-членами рішень Європейського суду з прав людини, ухвалених у справах проти них³.

Основна частина. Поступове зростання кількості заяв до Європейського суду з прав людини про порушення Україною Європейської конвенції з прав людини обумовило необхідність прийняття Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»⁴, яким частково визначена процедура виконання рішення та виплати справедливої сатисфакції заявникові у справі.

Відповідно до статі 46 Європейської конвенції з прав людини та статті 2 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики

¹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#n289

² Про приєднання України до Статуту Ради Європи : Закон України № 398/95-ВР від 31.10.1995. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/398/95-%D0%B2%D1%80#Text>

³ Комітет міністрів Ради Європи. Вебсайт Постійного представництва України при Раді Європи. URL: <https://coe.mfa.gov.ua/pro-radu-yevropi/2551-committe>

⁴ Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України N 3477-IV від 23.02.2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#o19>

Європейського суду з прав людини» (далі – Закон) рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) у справі проти України є обов’язковими для виконання. Порядок виконання рішень ЄСПЛ визначається Законом, Законом України «Про виконавче провадження», іншими нормативно-правовими актами з урахуванням особливостей, що передбачені Законом. Фінансування витрат на виконання рішень ЄСПЛ здійснюється за рахунок Державного бюджету України (стаття 3 Закону).

Однак, як зазначено у Щорічній доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні (2021 рік), основною підставою невиконання судового рішення є недостатність бюджетного фінансування, зокрема відсутність необхідної кількості коштів для виконання судових рішень, які підлягають виконанню за бюджетною програмою КПКВК 3504040 «Заходи щодо виконання рішень суду, що гарантовані державою»⁵.

Ще одним із чинників невиконання або невчасного виконання рішень ЄСПЛ, про що також йдеться у пояснювальній записці до законопроекту реєстр. № 13677 від 21.08.2025 (далі – законопроект), є введення воєнного стану на всій території України, що позбавляє стягувачів та їх представників можливості вчасно надати інформацію (зокрема, банківські реквізити), необхідну для здійснення виплати у встановлений Європейським судом з прав людини строк (стаття 7 Закону). Також є випадки, коли стягувач перебуває на тимчасово окупованій території чи за межами України, у зв’язку з чим неможливо його знайти або з ним зв’язатися⁶. У таких ситуаціях, відповідно до частини сьомої статті 47 Закону України «Про виконавче провадження», коли стягнуті з боржника грошові суми не витребувані стягувачем протягом одного року з дня їх зарахування на відповідний рахунок органу державної виконавчої служби, рахунок приватного виконавця, такі суми зараховуються до Державного бюджету України.

Із метою вирішення питання щодо виплати Україною справедливої сатисфакції, що перебуває під посиленням наглядом Комітету міністрів Ради Європи, законопроектом пропонується змінити статтю 39 Закону України «Про виконавче провадження», зокрема, з переліку підстав для закриття виконавчого провадження виключити ті виконавчі провадження, в яких стягувачем є особа за рішенням Європейського суду з прав людини. На нашу думку, зазначена ініціатива є актуальною, однак потребує певного уточнення щодо отримання справедливої сатисфакції правонаступниками у разі, наприклад, смерті стягувача або якщо стягувачем є особа, яка визнана безвісно відсутньою чи зниклою безвісти за особливих обставин.

⁵ Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні (2021 рік). Вебсайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. URL: <https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/schoricha-dopovid-2021.pdf>

⁶ Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо посилення захисту прав і свобод людини і громадянина під час примусового виконання рішень». Картка законопроекту (реєстр. № 13677 від 21.08.2025). URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/57167>

Також актуальним є уточнення порядку виплати стягнутих грошових коштів шляхом прийняття нової редакції частини п'ятої статті 47 зазначеного Закону (у редакції законопроекту).

Висновки.

Питання удосконалення законодавства та належного виконання Україною міжнародних зобов'язань у частині своєчасного виконання рішень Європейського суду з прав людини є актуальним.

Тривала практика виконання рішень Європейського суду з прав людини проти України доводить наявність законодавчих прогалин, які, із уведенням правового режиму воєнного стану у зв'язку з повномасштабним вторгненням, мають ще більший прояв.

Законопроект спрямовано, зокрема, на вирішення питання щодо виплати Україною справедливої сатисфакції, однак, на нашу думку, він потребує певного корегування щодо отримання зазначених коштів правонаступниками стягувача у разі, наприклад, його смерті або якщо стягувачем є особа, яка визнана безвісно відсутньою чи зниклою безвісти за особливих обставин.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*